

Bir Öğretmenin Cinsel Yönelimiyle İlişkilendirilen Çevrimiçi Paylaşımları Nedeniyle Görevden Alınmasının Sözleşmenin 10. Maddesi Bağlamında Değerlendirilmesi

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

P./Polonya Kararı

(Başvuru no. 56310/15)

13 Şubat 2025

İrem ÇELİK¹

ORCID: 0000-0002-6926-1087

GİRİŞ

Dava, bir lise öğretmenin, diğer hususların yanı sıra, yetişkinlere yönelik ve cinsel açıdan açık bazı içerikler barındıran bir internet blogu yazdığı gerekçesiyle görevden alınmasıyla ilgilidir. Dava esas olarak Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir.

OLAYLAR

Başvurucu 1980 doğumlu olup Koszalin'de ikamet etmektedir. Başvurucu, Szczecin'de avukat olarak çalışan A. Stach tarafından temsil edilmiştir.

Hükümeti, önce Dışişleri Bakanlığı'ndan J. Sobczak, daha sonra ise yerine geçen A. Kozińska-Makowska temsil etmiştir.

Olaylar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

I. DAVANIN ARKA PLANI

Başvurucu, Lehçe ve İngilizce branşlarında formasyon almış bir öğretmendir.

1 Eylül 2007 ile 16 Aralık 2013 tarihleri arasında başvurucu, Koszalin'deki bir lisede öğretmenlik ve sınıf rehberliği yapmıştır. Polonya'da lise öğrencileri 15 ila 18 yaş arasındadır.

2008'den 2012'ye kadar her yıl okul müdürü başvurucuya "en iyi öğretmen" ödülünü vermiştir. Başvurucu ayrıca 2010 ve 2013 yıllarında "en iyi sınıf rehberi" unvanıyla ulusal yarışmaları kazanmıştır.

Başvurucu hakkında herhangi bir disiplin cezası verilmemiş ve hakkında hiçbir şikayet yapılmamıştır.

¹ Çev. Arş. Gör. İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı.

Aşağıda ayrıntıları verilen disiplin sürecinde okul müdürü, 2010 yılından itibaren başvurunun eşcinsel olduğundan şüphelendiğini ifade etmiştir. Müdür, başvurunun cinsel yönelimiyle ilgili bir sorun yaşamadığını ve onu çok iyi bir öğretmen olarak gördüğünü belirtmiştir.

Başvurucu zaman zaman öğrencileriyle birlikte okul gezilerine katılmıştır.

2001 tarihli Eğitim Bakanı Genelgesi'ne göre, okul tarafından düzenlenen bir geziye yalnızca etkinlikten önce okul müdürü tarafından gezi kayıt defterine kaydedilen kişiler katılabilir (Genelge'nin 10. maddesi). Başvurucunun görev yaptığı okulda yerleşmiş uygulamaya göre, üçüncü kişiler bu tür etkinliklere davet edilememektedir. Bu kural, her okul gezisinin dosyasında açıkça belirtilmiştir. Taraflar arasında başvurunun bu kuraldan haberdar olduğu hususunda herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır.

Haziran 2013'te başvuru iki okul gezisi düzenlemiştir. Bu gezilerden birinde, başvurunun erkek partneri, Varşova'daki Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda düzenlenen bir törene kadar ona eşlik etmiştir. Partneri, törenin ardından hemen ayrılmış ve gezi süresince başka bir etkinliğe katılmamıştır. Başvurucunun partneri ayrıca bir okul kamp gezisine de eşlik etmiştir. Başvurucu, güneş yanığı yaşadığı için partnerinin ona eşlik etmesini istediğini açıklamıştır. Her iki durumda da başvuru partnerini herkese kuzeni olarak tanıtmıştır. Partneri, gezi kayıtlarında yer alan katılımcılar arasında yer almamıştır. Başvurucu her iki gezide de gece vardiyalarında görev yaptığını ve öğrencileri dikkatle gözetlediğini vurgulamıştır.

Nisan veya Mayıs 2012'den 1 Temmuz 2013 tarihine kadar başvuru, eşcinsel erkeklere yönelik bir internet sitesinde herkese açık bir bloga yaklaşık yüz gönderi yazmıştır. Bazı dönemlerde neredeyse her gün paylaşım yapmıştır. Siteye erişmek isteyen kullanıcıların erişim öncesinde reşit olduklarını beyan etmeleri gerekmektedir. Başvurucu, yazılarını takma bir adla kaleme almıştır. Yazılar birinci tekil şahısla yazılmış olup zaman zaman başvuru gerçek adıyla kendisinden bahsetmiştir. Blog gönderileri, fotoğraflar ve günlük tarzı metinlerden oluşmuştur.

Fotoğraflar genellikle tek başına ya da başka erkeklerle birlikte olan erkekleri çeşitli hallerde -giyinik, yarı çıplak ya da çıplak- göstermektedir: el ele tutuşma, birlikte uyurken sarılma, plajda eğlenme, ev işleri yapma, aynı yatakta uyuma, sokakta öpüşme, çim biçme, erkekler tuvaletinde idrar yapma, araba tamir etme, fotoğraf için poz verme, fallik şekilli bir nesne tutma, iç çamaşırını çıkarma ya da cinsel ilişki. Diğer bazı fotoğraflarda başvuru tek başına ya da başka bir erkekle sarılmış ya da öpüşürken görünmektedir. Ne başvurucuya ait ne de diğer fotoğraflarda cinsel organlar ya da doğrudan cinsel ilişki görüntüsü yer almamaktadır.

Başvurucunun yazıları ağırlıklı olarak günlük yaşamını; aşk ve yalnızlık duygularını, rüyalarını ve partnerine yönelik mahrem düşünce ve arzularını konu almaktadır. Çok sayıda pasaj, açıkça erotik çağrışımlar içermekte veya erkekler arasında geçen erotik ya da cinsel eylemleri tasvir etmektedir.

Blog gönderilerinin bazılarında başvurucu, genç öğretmen olarak yaşadığı iş memnuniyetsizliğini dile getirmiş ve amirlerine yönelik küfürlü ifadeler kullanmıştır. Ayrıca öğrencilerinden de genel ifadelerle söz etmiştir.

Başvurucunun blogu 39.000 ziyaretçi tarafından görüntülenmiştir.

Başvurucu, blogunu meslektaşlarından ve öğrencilerinden gizli tuttuğunu beyan etmiştir. Ancak okul personelinin blogu okuyup yorumladığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin de blogdan haberdar oldukları görülmektedir. Nitekim bir öğrenci blogda ya da başvurucunun Facebook sayfasında şu yorumda bulunmuştur: “Bu adam... benim Lehçe öğretmenim.”

Aşağıda ayrıntıları verilen disiplin süreci sırasında okul müdürü, öğrencilerden ya da velilerden blogla ilgili herhangi bir şikayet almadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin blogu okuduğunu bildiğini, ancak onların başvurucunun cinsel yöneliminden değil Facebook'ta okul personeline yönelik yaptığı aşağılayıcı yorumlardan dolayı rahatsızlık duyduklarını ifade etmiştir. Aynı disiplin sürecinde başvurucu, öğrencilerinden hiçbir dedikodu ya da tepki duymadığını beyan etmiştir.

II. BAŞVURUCU HAKKINDA YÜRÜTÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI

4 Temmuz 2013 tarihinde okul müdürü, başvurucunun 1982 tarihli Öğretmenler Kanunu'nda (Karta Nauczyciela) öngörülen görevlerini ihlal ettiği gerekçesiyle öğretmenler için görevli disiplin müfettişine (rzecznik dyscyplinaryny) disiplin soruşturması açılması yönünde başvuruda bulunmuştur. Özellikle başvurucunun, okul müdürünü bilgilendirmeksizin ya da onayını almaksızın üçüncü bir kişiyi (partnerini) iki okul gezisine dahil ettiği bildirilmiştir. Bu suretle başvurucu her iki okul etkinliğini kişisel bir faaliyet gibi değerlendirmiş ve öğrencilerin yeterli gözetim ve denetimini sağlayamamıştır. Ayrıca başvurucunun, “erotizm (erotyzm) ve küfür (wulgaryzm) içeren” metin ve görseller barındıran bir internet blogu yürütmesi de rapor edilmiştir. Blogun içeriğine ilişkin herhangi bir ayrıntı verilmemiştir. Müdür, başvurucunun “öğrencilerin ahlaki tutumlarını şekillendirme” görevine uygun olmadığı endişesini dile getirmiştir. Müdürün yazısında başvurucunun öğrencileri ya da meslektaşları hakkında yaptığı açıklamalara ya da Facebook faaliyetlerine değinilmemiştir.

“Zachodniopomorski Eyalet Valiliği'nden görevli disiplin müfettişi, Öğretmenlik Mesleği Disiplin Komisyonu nezdinde disiplin süreci başlatmış ve başvurucunun, iki okul gezisine yetkisiz bir üçüncü kişiyi dahil etmesi ve ‘öğretmenlik mesleğine yakışmayan metin ve görseller içeren bir blog yürütmesi’ gerekçesiyle kınama cezası ile cezalandırılması talebinde bulunmuştur.

Öğretmenlik Mesleği Disiplin Komisyonu'nun 16 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirdiği duruşma tutanağına göre, okul müdürünün ve başvurucunun sorgulanması, öncelikle başvurucunun okul gezilerine üçüncü bir kişiyi dahil etmesi, ardından blog paylaşımlarının “küfürlü” ve “müstehcen” fotoğraf ve sahneler

içermesi -bunların “başvurucunun ahlaki durumu hakkında fikir verdiği” değerlendirilerek- ve ayrıca öğrencileri ile meslektaşlarına yönelik hakaret içeren ifadeler barındırması üzerinde yoğunlaşmıştır. Meslektaşlara yönelik ifadeler bakımından okul müdürü esasen başvurucunun başka bir faaliyetine, yani okul personeli “tembel” (nieroby) olarak nitelendirdiği Facebook gönderilerine atıfta bulunmuş, bu gönderilerde küfürlü ifadelerin yer almadığını açıklamıştır. Duruşma boyunca Komisyon üyeleri, kullanılan küfürlü ifadelerle başvurucunun cinsel yöneliminin birbirinden bağımsız olduğunu açıkça belirtmiş, cinsel yönelimin disiplin soruşturmasının konusu olmadığını vurgulamışlardır. Başvurucu, okul gezilerine ilişkin kuralları ihlal ettiğini ve blogu kendisinin yazdığını kabul etmiştir. Blog yazarlığını bir çeşit terapi yöntemi olarak gördüğünü ve bunun bir hata olduğunu beyan etmiştir. Blogu sildiğini ve benzer içerikler yayınlamayacağına dair Komisyona güvence vermiştir.

Yukarıda anılan duruşmada disiplin müfettişi, başvurucu hakkında “uyarı ile birlikte kınama” şeklinde bir yaptırım uygulanması yönündeki talebini yinelemiştir.

16 Aralık 2013 tarihli duruşmanın ardından Disiplin Komisyonu, başvurucunun “öğretmenlik mesleğinin onurunu ve Öğretmenler Kanunu’nun 6. maddesinde düzenlenen görevleri ihlal ettiğine” karar vermiştir. Bu değerlendirme, başvurucunun iki ayrı okul gezisinde yetkisiz bir üçüncü kişiyle birlikte olması ve “öğretmenlik mesleğine yakışmayan metin ve görseller içeren herkese açık bir blog” yürütmesi gerekçelerine dayandırılmıştır. Komisyon, Öğretmenler Kanunu’nun 76/1,2. maddesi uyarınca başvurucunun görevine son verilmesine karar vermiştir.

Kararın gerekçesinde, diğer hususların yanı sıra, şu değerlendirmelere yer verilmiştir: Başvurucunun blogu “erotik nitelikli metinler ve müstehcen fotoğraflar” içermektedir. Sosyal medyada küfürlü yorumlar yayınlayan bir öğretmen, mesleğin onuruna zarar verir. Öğretmenler hem okulda hem de özel hayatlarında onurlu bir şekilde davranmalıdır. Boş zamanlarında internette aktif olan öğretmenler de onurlu bir tutum sergilemelidir. Öğretmenler ifade özgürlüğünden yararlınsalar da yeni nesli eğitme misyonları ve ifadelerinden doğan sorumlulukları nedeniyle itidalli davranmak zorundadır. İnternette yapılan paylaşımlar açısından özel hayatın gizliliğinden faydalanılamaz. Facebook’ta paylaşılan içerikler geniş bir kitleye açık olup sınırsız bir kamuya hitap etmektedir. Kararda şu ifadeye yer verilmiştir: “Küfürlü ifadeler kullanarak, ifadesiyle genel ahlaka (dobrze obyczaj) aykırı davranarak ve müstehcen fotoğraflar yayınlamak bir öğretmen, öğretmenlik mesleğinin onurunu ihlal eder.” Kararın gerekçesine göre, Komisyon herhangi bir belirli blog gönderisini ayrı ayrı değerlendirmemiştir.

Başvurucu, hakkında verilen yaptırım kararının orantısız derecede ağır olduğu gerekçesiyle itiraz etmiş ve yaptırımın değiştirilmesini talep etmiştir. Özellikle Disiplin Komisyonu’nun kendisinin ahlaki değerlerden yoksun olduğunu ve öğrencilerin etik eğitimi açısından tehdit oluşturduğunu hatalı şekilde

değerlendirdiğini ileri sürmüştür. Komisyon kararının, başvuruçunun ifadesiyle “cinsel yönelimine ilişkin sorunlu bir değerlendirmeye” dayandığını ileri sürmüştür. Blog yazarlığının kınanması gereken bir davranış olduğunu kabul etmiş ancak bu davranışının ahlaki bir yozlaşmadan değil karmaşık ve zor kişisel durumu, kimlik sorunları ve travmatik çocukluğundan kaynaklandığını açıklamıştır. Başvuruçucu, kendisine uygulanan yaptırımın orantısız ağırlığının, Komisyon kararının bilinçli olmasa dahi homofobik önyargı ve kalıplaşmış yargılara dayandığını gösterdiğini ileri sürmüştür.

Başvuruçucu, yargılama süreci kapsamında kendisine adli yardım yoluyla bir avukat atanarak temsil edilmiştir. Yüksek Disiplin Komisyonu nezdinde başvuruçunun avukatı, öncelikle başvuruçuya uygulanan yaptırımın orantısız şekilde ağır olduğunu ileri sürmüştür. Başvuruçuya isnat edilen ilk fiil bakımından, avukat başvuruçunun gerçekten düzenlemeleri ihlal ettiğini kabul etmiş ancak söz konusu okul gezileri sırasında görevlerini ihmal etmediğini belirtmiştir. İkinci fiil bakımındansa meselenin daha karmaşık olduğunu savunmuştur. Özellikle disiplin soruşturmasının esas nedeninin, başvuruçunun blogunda ortaya çıkan eşcinsel yöneliminin öğrenilmesi olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle disiplin sürecinin hem başlatılmasının hem de sonucunun ayrımcı nitelikte olduğunu belirtilmiştir. Avukat, başvuruçunun öğrencilerine ülke sevgisi, Anayasa’ya saygı, vicdan özgürlüğü ve her bireye saygı gibi değerleri öğreten nitelikli bir öğretmen olduğunu vurgulamıştır.

Eylül 2014 tarihinde Yüksek Disiplin Komisyonu, 16 Aralık 2013 tarihli kararı kaldırmış ve başvuruçucu hakkındaki disiplin soruşturmasının sona erdirilmesine karar vermiştir.

Yüksek Disiplin Komisyonu, kararında başvuruçunun disiplin süreci boyunca sergilediği tutumu dikkate almıştır. Bu bağlamda, başvuruçunun kendisine atfedilen tüm fiilleri kabul etmesi ve pişmanlık ifade etmesi ile blog yazarlığına son verip okul müdürü tarafından bu konuda uyarıldığı gün blogu derhal silmiş olması dikkate alınmıştır. Komisyon ayrıca, okul gezileri sırasında başvuruçunun rehberlik görevini ihmal ettiğine dair herhangi bir delil bulunmadığını tespit etmiştir. Bunun yanı sıra, başvuruçunun blogu, çocukluk dönemine ilişkin psikolojik travmalarıyla başa çıkabilmek amacıyla, psikiyatristinin önerisi üzerine duygularını yazılı olarak ifade etmek için “terapötik amaçla” kaleme aldığı kanaatine varılmıştır. Komisyon, kararının gerekçesi kapsamında herhangi bir belirli blog gönderisine ilişkin ayrı bir değerlendirme yapmamıştır. Son olarak, blogun okulda öğrenim gören gençler üzerinde olumsuz bir etkisinin bulunduğu dair herhangi bir delilin mevcut olmaması, Komisyon açısından önemli addedilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı disiplin müfettişi, karara itiraz ederek şu hususları yinelemiştir: Birincisi, başvuruçucu, okul gezilerinde öğrencilerin güvenliğini sağlama amacına yönelik düzenlemelere uymamıştır; ikincisi ise, yürüttüğü blog vasıtasıyla öğretmenlik mesleğinin onurunu zedelemiştir. Bu ikinci hususa ilişkin

olarak müfettiş, başvurucunun avukatı tarafından ileri sürülenlerin aksine, söz konusu sorunun başvurucunun cinsel yönelimiyle değil, yalnızca kamuya açık blogun müstehcen içeriğiyle ilgili olduğunu vurgulamıştır. Müfettiş, başvurucunun blogunda “erotik metinler”, “müstehcen fotoğraflar”, “küfürlü ifadeler”, “erotik ve küfürlü biçimde tasvir edilmiş mahrem durumlar” ve “başvurucunun partneriyle birlikte yer aldığı müstehcen fotoğraflar” bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca, “küfür dolu yorumların okul personeline ve okul meselelerine de atıfta bulunduğunu” ifade etmiştir. Müfettiş, başvurucunun isnat edilen fiilleri kabul ettiğini ve itiraz dilekçesinde yalnızca daha hafif bir ceza talebinde bulunduğunu, dolayısıyla cezai sorumluluğa esas teşkil eden eylemleri bizzat sorgulamadığını ileri sürmüştür. Müfettişe göre başvurucu, bir öğretmenin sahip olması gereken temel ahlaki ilkelere uyma yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Başvurucu bu yükümlülüğü, blogunda “genel ahlaka aykırı” ifadeler ve görseller paylaşarak ihlal etmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında müfettiş, başvurucu hakkında uygulanan yaptırımın yerinde olduğunu savunmuştur.

7 Mayıs 2015 tarihinde Szczecin Bölge Mahkemesi, 24 Eylül 2014 tarihli kararı bozarak başvurucunun itirazını reddetmiş ve Disiplin Komisyonu’nun başvurucunun görevine son verilmesini de içeren kararını onamıştır.

Szczecin Bölge Mahkemesi, başvurucunun iki okul gezisine yetkisiz bir kişiyi dahil ederek görevlerini ihmal ettiğini ve öğrencilerin güvenliğini tehlikeye attığını bu nedenle Öğretmenler Kanunu’nun 6/1. maddesini ihlal ettiğini tespit etmiştir. Ayrıca başvurucunun “küfürlü, müstehcen ve cinsel içerikli bir blog yazmış olmasının” öğretmenlik mesleği ile bağdaşmadığı ve aynı Kanun’un 6/5. maddesinde düzenlenen, öğrencilerin ahlaki ve yurttaşlık bilinci yönünden eğitilmesi görevine aykırılık teşkil ettiği kanaatine varmıştır. Bu bağlamda mahkeme, otuzdan fazla tarihli blog gönderisini sıralamış ve bunları şu şekilde nitelendirmiştir: “müstehcen ve pornografik fotoğraflar” (“erkeklerin fotoğrafları”, “başvurucunun fotoğrafları”, “cinsel içerikler”); “başvurucunun cinsel yaşamına dair tasvirler” ve “öğrencilerle ve okulda yaptığı işle ilgili yorumlar”. Mahkeme şu pasajları özellikle öne çıkarmıştır:

(i) İş hayatına dair ifadeler:

– “Artık okulun f...yim, nasıl olsa her şeye razıyım, isteyen kullansın.”

– “Size işe yaradığımı söyledim mi? Ne yazık ki cinsel anlamda değil... Regl dönemim başladı... staj dönemi.”

– “Birinci sınıf sinirimi çoktan bozdu. İngilizce sınavında o ib...lere gününü göstereceğim!”

– “Öğrencilerinizin size benzemesi kadar gurur verici bir şey var mı? Şimdiden alaycılıkta bana denk, geleceğin küçük psikopatlarını yetiştiriyorum.”

(ii) Gençlik dönemine dair ifadeler:

– “İşyan yıllarıydı. Devamsızlık ve eğitime karşı cinsel yaklaşımım yüzünden okuldan atıldım – eğitimimi s...m; ya da başka bir ifadeyle, her şey g...deydi.”

(iii) Genel hayata dair ifadeler:

– “Bugün kutsal gün. Protesto için aşağılanmaktan ölebilirim. Beni ölmüş, pantolonum indirilmiş ve ... 7 Haziran...bu kutsal günü kutlamayı unutmayın.”

Mahkeme, okul müdürünün duruşmada beyan ettiği üzere, başvurunun blogunda bulunan gibi ifadelerin geçtiğini ve bunların kabul edilemez ve aşağılayıcı olduğunu değerlendirmiştir. Mahkeme, başvurunun Facebook faaliyetlerine ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ayrıca meslektaşları ve okul müdürünün, blogdaki fotoğrafları “pornografik” ve “müstehten”; metinleri ise “ahlaka aykırı”, “küfürlü” ve “cinsel içerikli” olarak tanımladıklarını not etmiştir. Gerekçede, zamanla başvurunun blogda giderek daha fazla mesleki onuru zedeleyen paylaşımlar yaptığı; cinsel ve mesleki yaşamına ilişkin açıklamalarda bulunduğu ve fotoğraflar yüklediği ifade edilmiştir. Mahkeme, öğretmenlerin yalnızca bilgi aktaran kişiler olmadığını; aynı zamanda çocukların davranışlarını ve dünyaya bakışlarını şekillendiren bireyler olduğunu vurgulamıştır. Mahkeme, başvurunun cinsel yöneliminin davayla ilgili olmadığını ve kamuya açık biçimde müstehten içerik yaymasını mazur gösterecek bir gerekçe oluşturmadığını açıkça belirtmiştir. Yüksek Disiplin Komisyonu’nun değerlendirmelerine cevaben, başvurunun eylemlerinin öğrenciler üzerinde olumsuz bir etkisi olmamış olmasının da önemsiz olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda mahkeme, başvurunun blogunun kamuya açık nitelikte olmasına ve bu yolla öğretmenlik mesleğini, meslektaşlarını, amirlerini ve öğrencilerini alenen küçük düşürmüş olmasına özel önem atfetmiştir.

Mahkeme, başvurunun meslektaşları veya okul yönetimi hakkındaki ifadelerine ilişkin değerlendirmeleri gerekçelendirmemiştir. Bu bağlamda dava, iftira veya hakaret perspektifinden incelenmemiştir.

Son olarak mahkeme, başvurucuya uygulanan yaptırımın orantılı olduğunu belirtmiştir. Zira başvurunun pişmanlık göstermesi ve öğretmenlik geçmişinin oldukça olumlu olması göz önüne alındığında, verilen ceza başvuru açısından yeterince ağır nitelikte olup, diğer okullarda mesleki kariyerine devam etme imkânını ortadan kaldırmamaktadır.

Yürürlükteki hukuka göre, bu karara karşı başka bir kanun yolu bulunmamaktadır.

Hükümet tarafından sunulan istatistiklere göre, 2013 ile 2021 yılları arasında Polonya’da “öğretmenlerin internet ortamındaki uygunsuz faaliyetleri” (blog yazarlığı, Facebook gönderileri, öğrencilere mesaj gönderme dahil) nedeniyle toplam 109 disiplin soruşturması açılmıştır. Bu davaların 96’sında öğretmen hakkında disiplin yaptırımı uygulanmıştır. Bu davalardan kaç tanesinin cinsel içerikli paylaşımlar ile ilgili olduğu bilinmemektedir.

İLGİLİ HUKUKİ ÇERÇEVE

Polonya’da öğretmenlerin mesleki davranışları, 26 Ocak 1982 tarihli Öğretmenler Kanunu (Karta Nauczyciela) ile düzenlenmektedir. İlgili hükümler

aşağıdaki şekildedir:

“Polonya Cumhuriyeti’nde eğitim ve öğretimin taşıdığı önemli rol göz önüne alınarak; öğretmenlik mesleğinin özel toplumsal önemini toplumun ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda ifade etmek amacıyla; ulusal eğitim sistemine ilişkin daha ileri düzeyde yasal düzenlemelere zemin hazırlamak üzere işbu Kanun kabul edilmiştir:

...”

Madde 6

“Bir öğretmen aşağıdaki yükümlülükleri yerine getirmekle mükelleftir:

Kendisine tevdi edilen göreve ve okulun temel işleyişine ilişkin görevleri — eğitim, öğretim ve gözetim — güvenilir bir şekilde yerine getirmek; bu kapsamda, okul tarafından düzenlenen etkinliklerde öğrencilerin güvenliğini sağlamakla ilgili görevleri de kapsar;

Her bir öğrencinin bireysel gelişimini desteklemek;

...

Gençleri, vatana sevgi, Polonya Cumhuriyeti Anayasası’na saygı ve vicdan özgürlüğü ile her bireye saygı ortamı içinde yetiştirmek;

Öğrencilerde ahlaki ve yurttaşlık tutumlarını; demokrasi, barış ve farklı millet, ırk ve dünya görüşlerine mensup insanlar arasında dostluk ideallerine uygun biçimde şekillendirmeye özen göstermek.

...”

Madde 9

“1. Öğretmenlik görevi, aşağıdaki şartları haiz kişilerce yerine getirilebilir:

Uygun pedagojik formasyona sahip yükseköğrenim mezunu olmak veya bir öğretmen yetiştirme kurumundan mezun olmak;

Temel ahlaki ilkelere bağlılık göstermek;

...”

Öğretmenler Kanunu, öğretmenlerin disiplin sorumluluğunu da ayrıca düzenlemektedir. Konuyla ilgili hükümler şu şekildedir:

Madde 75

“1. Öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin onuruna veya 6. maddede belirtilen yükümlülüklerle aykırı davranışları nedeniyle disiplin sorumluluğuna tabidir.

...

2a. ... Bir öğretmenin, çocuğun haklarını ve esenliğini ihlal eden bir fiil işlediğinden şüphe edilmesi halinde, okul müdürü, böyle bir fiilin işlendiğine ilişkin şüphenin öğrenildiği tarihten itibaren en geç 14 gün içinde disiplin müfettişine bildirimde bulunmakla yükümlüdür; ancak olayın koşulları açık bir biçimde böyle bir fiilin gerçekleşmediğini ortaya koyuyorsa bildirimde bulunulmayabilir.”

Madde 76

“1. Öğretmenler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları şunlardır:

Uyarı ile birlikte kınama;

Görevden alma;

Görevden alma ve cezalandırma tarihinden itibaren 3 yıl süreyle öğretmen olarak çalışma yasağı getirilmesi;

Öğretmenlik mesleğinden men.

...

fıkranın 4 numaralı bendi uyarınca disiplin cezası uygulanması, ilgili kişinin öğretmen olarak istihdam edilmesinin yasaklanması sonucunu doğurur.

...

Kesinleşmiş disiplin cezasına ilişkin kararın bir örneği ve gerekçesi, öğretmenin kişisel dosyasına eklenir.”

Öğretmenler Kanunu'nun 85s maddesi uyarınca, görevden alma gibi bir disiplin cezası, üç yılın geçmesinin ardından öğretmenin sicilinden silinir ve disiplin kararına ilişkin belge öğretmenin mesleki özlük dosyasından çıkarılır.

HÜKMÜN GEREKÇESİ

1. Tarafların beyanları

Başvurucu, hakkında yürütülen disiplin soruşturmasının, eşcinsel yönelime sahip bireylere yönelik önyargılardan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Ayrıca blogunda pornografik içerik bulunduğu ya da blogun öğrencileri tarafından erişildiği iddialarını reddetmiştir. Uygulanan yaptırımın ağırlığı bakımından ise, okuldan görevine son verilmesinin mesleğine fiilen dönmesini engellediğini, zira disiplin sicili nedeniyle başka bir okulun kendisini işe almak istemeyeceğini savunmuştur.

Hükümet, başvurusunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin, öğrencilerin ahlakının korunması meşru amacına hizmet ettiğini ve orantılı olduğunu ileri sürmüştür. Özellikle öğretmenliğin kamusal güvene dayalı bir meslek olduğunu ve öğretmenin öğrencilere örnek teşkil etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Başvurusunun yazılarındaki küfürlü, müstehcen, erotik ve pornografik içeriğin öğretmenlik mesleğinin onurunu zedelediği belirtilmiştir. Hükümet, başvurusunun blogunun gerçekte anonim olmadığını, çünkü blogda kendi fotoğraflarını paylaştığını ifade etmiştir. Ayrıca blogun edebi kurgu olarak nitelendirilemeyeceğini, zira başvurusunun kişisel ve mesleki hayatına ilişkin gerçek olayları, zaman zaman hakaret içeren ifadelerle aktardığını belirtmiştir. Hükümet, yetkili makamların verdiği tepkinin başvurusunun cinsel yönelimiyle hiçbir ilgisinin olmadığını özellikle vurgulamıştır. Ayrıca başvurusunun blogu silmeyi kabul etmesinin, kendi davranışını yanlış bulduğunun göstergesi olduğunu savunmuştur. Son olarak, uygulanan yaptırımın orantısız derecede ağır olmadığını, zira bu yaptırımın okul gezilerine ilişkin güvenlik kurallarının ihlali ile hem müstehcen hem de öğrencilere ve okul personeline hakaret içeren blog paylaşımlarının birlikte değerlendirilmesiyle verildiğini belirtmiştir. Ayrıca,

başvurucu hakkındaki disiplin cezasının, üç yılın sonunda öğretmenlik sicilinden kendiliğinden silineceğini, bu nedenle başvurusunun mesleğine geri dönmesi yönünde teorik ya da pratik herhangi bir engel bulunmadığını ileri sürmüştür.

2. Üçüncü tarafların beyanları

Üç sivil toplum kuruluşu -Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği Avrupa Bölgesi (ILGA-Europe), Eşcinselliğe Karşı Nefretle Mücadele Kampanyası (CAH) ve Polonya Ayrımcılıkla Mücadele Hukuku Derneği (PSAL)- davaya üçüncü taraf olarak birlikte katılarak, konuya ilişkin aşağıdaki görüşleri sunmuşlardır.

Söz konusu kuruluşlar, diğer hususların yanı sıra, Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komitesi'nin Fedotova/Rusya Federasyonu başvurusu hakkında (Başvuru No. 1932/2010, BM Belgesi CCPR/C/106/D/1932/2010, 30 Kasım 2012, paragraf 10.7) verdiği kararda ortaya koyduğu görüşlere atıfla, lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (LGBT) bireylerin ifade özgürlüğünün, cinsel kimlikleri veya toplumsal cinsiyet kimlikleri hakkında kamusal alanda kendilerini ifade etme ve bunun anlaşılmasını talep etme haklarını kapsadığını ileri sürmüşlerdir.

Ayrıca, BM insan hakları uzmanları, Amerika Kıtası İnsan Hakları Komisyonu, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu nezdindeki İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportörü ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Medya Özgürlüğü Temsilcisi tarafından ortaklaşa yayımlanan ve "Nefret Söylemini ve Transfobiye Ortadan Kaldırmada İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü Temeldir" başlığını taşıyan 15 Mayıs 2014 tarihli açıklamaya atıfla, cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliği konularında bilgi yayımının kamu ahlakını veya hassas grupların esenliğini korumak amacıyla yasaklanması gerektiği yönündeki gerekçelerin açık biçimde reddedildiğini belirtmişlerdir.

Üçüncü taraflar, ILGA-Europe'un 2021 yılına ait Rainbow Europe Endeksine de atıfta bulunmuşlardır. Bu endekse göre, Polonya 49 Avrupa ülkesi arasında 43. sırada yer almakta ve Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler arasında son sırada bulunmaktadır. Polonya'nın LGBTI bireylere yönelik hukuki korumaya ilişkin çeşitli kategorilerdeki genel puanı yalnızca %13'tür. Üçüncü taraflar ayrıca Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komitesi tarafından 3 Aralık 2020 tarihinde yayımlanan "**Polonya'da LGBTI Bireylerin Damgalanması Üzerine Muhtıra**"ya (CommDH(2020)27) ve Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından 14 Mayıs 2020 tarihinde yayımlanan "LGBTI Eşitliği İçin Kat Edilmesi Gereken Uzun Yol" başlıklı rapora atıfla, Polonya'da LGBTI bireylere yönelik toplumsal tutumun genel olarak olumsuz olduğunu beyan etmişlerdir.

3. AİHM değerlendirmesi

a) Genel İlkeler

AİHM, ifade özgürlüğüne ilişkin genel ilkelerine dair içtihadını özetlediği Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri / Bosna-Hersek ([BD], No.

17224/11, § 75, 27 Haziran 2017) kararına atıfta bulunmaktadır:

“(i) İfade özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel taşlarından biri olup hem toplumun ilerlemesi hem de bireyin kendini gerçekleştirme için vazgeçilmez koşullardan birini teşkil eder. 10. maddenin ikinci fıkrasına tabi olmak kaydıyla, bu özgürlük yalnızca hoş karşılanan, zararsız ya da önemsiz görülen bilgi ve düşünceleri değil; inciten, şoke eden veya rahatsız eden ifade biçimlerini de kapsar. Çünkü “demokratik bir toplum”, ancak çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik ilkeleriyle mümkündür. 10. maddede belirtildiği üzere, bu özgürlük bazı istisnalara tabi tutulabilir; ancak bu istisnalar dar yorumlanmalı ve herhangi bir kısıtlamanın gerekliliği ikna edici bir şekilde ortaya konulmalıdır.

(ii) 10. maddenin 2. fıkrası anlamında “gereklilik” sıfatı, “zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaç”ın varlığını ima eder. Sözleşmeciler Devletler, böyle bir ihtiyacın mevcut olup olmadığını değerlendirirken belli bir takdir payına sahiptir; ancak bu takdir yetkisi, hem ilgili mevzuatı hem de bu mevzuatın uygulanmasına ilişkin -bağımsız mahkemelerce verilenler dâhil olmak üzere- kararları kapsayan Avrupa denetimiyle birlikte yürütülür. Dolayısıyla AİHM, bir “kısıtlamanın” 10. madde ile güvence altına alınan ifade özgürlüğüyle bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda son değerlendirmeyi yapma yetkisine sahiptir.

(iii) AİHM’in gözetim yetkisini kullanırken görevi, ulusal makamların yerine geçmek değil; onların takdir yetkisi çerçevesinde aldıkları kararları 10. madde uyarınca denetlemektir. Ancak bu denetim, sadece ilgili Devletin takdir yetkisini makul, dikkatli ve iyi niyetli kullandığını saptamakla sınırlı değildir. AİHM’ni görevi, şikayet konusu müdahaleyi davayı bir bütün olarak ele alarak incelemek; bu müdahalenin güdülen meşru amaçla orantılı olup olmadığını ve ulusal makamların müdahaleyi haklı göstermek için sunduğu gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını değerlendirmektir. Bu bağlamda AİHM, ulusal makamların 10. maddede yer alan ilkelere uygun ölçütleri uygulayıp uygulamadığını ve ilgili olgulara ilişkin kabul edilebilir bir değerlendirmeye dayanıp dayanmadığını da denetlemek zorundadır.”

b) Mevcut ilkelerin somut olaya uygulanması

AİHM, öncelikle, başvurunun iki gerekçeyle görevden alındığını not etmektedir: Bunlardan ilki, okul gezilerine yetkisiz üçüncü bir kişiyle katılması, ikincisi ise öğretmenlik mesleğine yakışmayan içeriklere sahip bir blog yürütmesidir. Başvurucunun Sözleşme’nin 10. maddesi kapsamında şikayetin yalnızca ikinci gerekçeye, yani blog içeriğine dayandığı anlaşılmaktadır.

Taraflar arasında başvurunun blog yayımlaması nedeniyle ortaöğretim öğretmeni görevinden alınmasının ifade özgürlüğüne müdahale teşkil ettiği hususunda bir ihtilaf bulunmamaktadır.

Mevcut davada bu müdahalenin hukuki dayanağı, yetkili makamlar tarafından Öğretmenler Kanunu’nun 6. maddesi olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda müdahalenin, AİHS anlamında “kanunla öngörülmesi” olduğu kabul edilmektedir.

Hükümet ve ulusal makamlar, söz konusu müdahaleyi haklı kılan meşru amaçların öğrencilere ilişkin ahlâkın ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM, Öğretmenler Kanunu'nun yukarıda anılan 6/5. maddesiyle öğretmenlerin “öğrencilerin ahlaki tutumlarını şekillendirme” yükümlülüğünün özünde onlara uygunsuz materyallerin aktarılmasının yasaklanmasını içerdiğini gözlemlemektedir. Ayrıca AİHM, aynı Kanun'un 9. maddesi uyarınca öğretmenin “temel ahlaki ilkelere bağlı kalması” gerektiğini de not etmektedir. Bu hüküm, ahlakın daha genel bir anlamda korunmasına yönelik bir ilgiye işaret eder niteliktedir ve öğretmenin özel yaşamına da uzanabilecek şekilde yorumlanabilir (benzer şekilde bkz. *Chocholáč*, §61). Ancak somut olayda yetkili makamlar disiplin süreci boyunca 9. maddeye atıfta bulunmamıştır.

AİHM, yetkili makamlar ve Hükümetin açıklamalarına göre, başvurunun blogunun Polonya'da hakim olan toplumsal değerlere aykırı bulunmasının nedeninin, blogda açık şekilde cinselliğin konu edilmesi olduğunu, anlatılan cinselliğin eşcinsel nitelikte olmasının değil, içerikteki açıklık düzeyinin esas alındığını vurgulamaktadır (karşılaştırmalı olarak bkz. *Bayev ve Diğerleri/Rusya*, §§65, 67, 69, 74).

AİHM, Sözleşmeciler Devletlerin hukuk ve toplumsal düzenlerinde ahlaka ilişkin tek tip bir Avrupa anlayışının bulunmadığını yinelemektedir. Ahlak gereklerine ilişkin yaklaşımlar zamanla ve yere göre değişebilir; özellikle de görüşlerin hızla değiştiği günümüzde (bkz. *Pryanishnikov/Rusya*, § 53). Devlet makamları, ülkelerinin toplumsal dinamikleriyle doğrudan ve sürekli temas halinde olmaları nedeniyle, bu gereklerin içeriği ile bu gerekleri karşılamayı amaçlayan “sınırlamanın” veya “ceza”nın “gerekliliği” hakkında uluslararası bir yargıçtan daha iyi değerlendirme yapabilir (bkz. *Müller ve Diğerleri/İsviçre*, §35; *Kaos GL/Türkiye*, §49; *Pryanishnikov*, §53; *Chocholáč*, §70). Bununla birlikte, müdahaleyi haklı kılan acil bir toplumsal ihtiyacın varlığını ortaya koyma yükümlülüğü davalı Devlet üzerindedir (bkz. *Khoroshenko/Rusya [BD]*, § 118; *Chocholáč*, § 64).

Somut olayda AİHM, müdahalenin gerçekten belirtilen meşru amaçlardan herhangi birini güdüp gütmeye kesin bir yanıt vermeyi gerekli görmemektedir. Zira her halükarda bu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatinde (benzer şekilde bkz. *Biržietis/Litvanya*, § 54; *Chocholáč*, § 63).

Müdahalenin gerekliği bakımından AİHM, ulusal makamlara tanınan takdir payının genişliğinin, özellikle söz konusu ifadenin türüne bağlı olduğunu hatırlatır. Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası uyarınca siyasi ifadelerle getirilecek sınırlamalara çok dar bir alan tanınırken, ahlak veya özellikle din gibi konularda ulusal makamların takdir payı daha geniştir (bkz. *Mouvement raëlien suisse/İsviçre [BD]*, § 61).

Mevcut davaya dönecek olursak, AİHM öncelikle başvuru hakkında yürütülen disiplin sürecinde görevli ulusal makamların gerekçelerini incelemelidir. Bu sayede başvurunun ortaöğretim öğretmenliği görevinden alınmasının “ilgili ve

yeterli gerekçelere” dayanıp dayanmadığı tespit edilebilir (bkz. *Pryanishnikov*, § 56; *Kaos GL*, § 57).

AİHM, başvurunun iç hukuk makamları önünde açıkça ifade özgürlüğü temelinde bir savunma sunmadığını, blog yazarlığını da “kınanması gereken bir davranış” olarak kabul ettiğini gözlemlemektedir. Ancak buna rağmen başvuru, yetkililerin blog yazarlığını ahlaki yetersizlikle ilişkilendirmesini ve öğrencilerin etik eğitimi açısından tehdit olarak değerlendirmesini haksız bulmuş; uygulanan yaptırımın ise orantısız olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda AİHM, Disiplin Komisyonu’nun öğretmenlerin ifade özgürlüğüne sahip olmakla birlikte eğitimci rolleri gereği temkinli davranmaları gerektiğini belirttiğini not etmektedir. AİHM, başvurunun savunmasının çelişkili ve örtük niteliğine rağmen, hakkında yürütülen disiplin sürecinin ifade özgürlüğü kapsamındaki faaliyetleri nedeniyle başlatıldığını ve uygulanan cezanın bu faaliyetler nedeniyle verildiğini değerlendirmektedir (benzer şekilde bkz. *Müdüir Duman/Türkiye*, § 30).

AİHM ayrıca başvurunun orantısızlık iddiasının, ulusal makamların olaydaki farklı unsurları nasıl değerlendirdiğiyle doğrudan ilgili olduğunu vurgular. Başvurunun davasında üç kademeli bir yargılama süreci yürütülmüş olmasına rağmen, blog içeriğine dair somut örnekler yalnızca son aşamada – Szczecin Yüksek Disiplin Komisyonu nezdinde – tartışılmıştır. Bu içerikler sadece “müstehten”, “ahlaka aykırı” ve “cinsel” olarak nitelendirilmiş; ancak bu nitelermelerin neden Polonya’daki toplumsal değerlere aykırı sayıldığı açıklanmamıştır (bkz. *Pryanishnikov*, § 58; *Kaos GL*, § 57). Disiplin süreci, blogda öğrenci ve meslektaşlara yönelik ifadelerden ziyade cinsellik içeren içeriklere odaklanmıştır. Özellikle Yüksek Komisyon, blogun herkese açık olmasına ve başvurunun mesleğini ifşa edip öğrencilerini ve meslektaşlarını küçük düşürmesine vurgu yapmıştır. Buna karşılık, ilk derece komisyonunun blogun erişiminin yetişkinlerle sınırlı olduğu, silinmiş olduğu ve öğrenciler üzerinde olumsuz bir etkisinin kanıtlanmadığı gibi hususlara önem verdiği görülmektedir.

Başvurunun ifade özgürlüğüne açıkça dayanmadığı dikkate alınsa dahi, AİHM ulusal makamların ifade özgürlüğünün sınırlanmasında dikkate alınması gereken ölçütleri gereği gibi incelemediği kanaatindedir.

AİHM öncelikle şunu vurgular: İç hukuk makamları, başvurunun öğrencilerine ahlaka aykırı içerik aktardığına dair herhangi bir tespitte bulunmamış; yalnızca okul ile ilgisi olmayan kişisel bir blog yürüttüğünü değerlendirmiştir (bkz. *X/Birleşik Krallık*, no. 8010/77, Avrupa Komisyonu kararı, 1 Mart 1979).

Başvuru blogunun sadece özel amaçlar taşıdığını ileri sürmüş olsa da söz konusu blog herkese açık bir internet sitesinde yayımlanmakta olup binlerce kişi tarafından okunmuştur. Bu okuyucu kitlesinin içinde öğrenciler ve meslektaşlar da yer almış olabilir. Blog anonim olsa da başvurucuyla ilişkilendirilebilmiştir ve nitekim ilişkilendirilmiştir.

Öte yandan AİHM, başvuruçunun eylemlerinin eğitim politikalarına ya da ebeveynlerin etik veya cinsellik konularında tercihlerine bir müdahale teşkil etmediği kanaatinde. Başvuruçunun hiçbir eylemi, ebeveynlerin çocuklarını aydınlatma, onlara öğüt verme, eğitmeni sıfatıyla doğal ebeveynlik görevlerini yerine getirme veya kendi dini ya da felsefi inançları doğrultusunda yönlendirme haklarını zayıflatmamıştır (benzer şekilde bkz. *Bayev ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 82). Bu bağlamda AİHM, başvuruçunun disiplin sürecinin ne öğrenciler ne de çocuklarının ahlaki bütünlüğünden ya da güvenliğinden endişe eden ebeveynler tarafından başlatıldığına dair bir iddia bulunmadığını not etmektedir (benzer şekilde bkz. *Klein/Slovakya*, § 53; karşılaştırınız *Müller ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 12). Son olarak, başvuruçunun hiçbir zaman cinsel içerikli bir suçtan hüküm giymediği ve söz konusu materyalin şiddet içeren veya uygunsuz davranışları tetiklemesine yol açacak herhangi bir durumu olmadığına dair bir veri bulunmamaktadır (benzer şekilde bkz. *Chocholáč*, § 68).

İkinci olarak, AİHM ulusal makamların başvuruçunun faaliyetlerini hukuka aykırı görmediğini ve hakkında müstehcen veya saldırgan dil kullandığı gerekçesiyle herhangi bir ceza ya da hukuk davası açılmadığını dikkate almadığını vurgulamaktadır. Ayrıca, başvuruçunun yazılarını yayımladığı internet platformunun, kullanıcıların 18 yaşında veya üzeri olduğunu onaylayan bir kutucuğu işaretlemeleri halinde içerik sunmasına izin veren kurallara uygun çalıştığı gerçeği de değerlendirilmemiştir. AİHM, benzer hatta daha açık – ve gerçekten pornografik içeriklerin internet ve basın aracılığıyla davalı Devlet dahilinde ve ötesinde yetişkin nüfusa yaygın şekilde sunulduğunu da not etmektedir (benzer şekilde bkz. *Chocholáč*, §68). Tüm bunlara karşın başvuruçunun çocuklara pornografik materyal dağıttığına dair herhangi bir şüphe bulunduğu görülmemektedir. Bu koşullar altında, başvuruçunun görevden alınmasının amaçlarından birinin öğrencileri cinsel içerikli yayınlardan korumak olduğu yönündeki görüşe AİHM katılmamaktadır (benzer şekilde bkz. *Pryanishnikov*, § 61).

Üçüncü olarak, AİHM çevrimiçi içerik üreticilerinin, sanatçılar ve yazarlar gibi, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen sınırlamalardan muaf olmadığını belirtir. Anılan fıkraya göre, ifade özgürlüğünü kullanan herkes “görev ve sorumluluklar” taşır ve bu görev ve sorumlulukların kapsamı kişinin durumu ile kullandığı araçlara bağlıdır (bkz. *Vereinigung Bildender Künstler/Avusturya*, § 26; *Akdaş/Türkiye*, § 26; *Pryanishnikov*, § 51).

Bu bağlamda AİHM, öğretmenlerin kamu güvenine dayalı bir meslek icra ettiğini ve önemli bir kamusal hizmet sunduğunu kabul eder (bkz. *Grzelak/Polonya*, §87 son cümle). Ayrıca öğretmenlerin öğrencileri karşısında otorite figürleri olması nedeniyle, bazı özel görev ve sorumlulukların okul dışı faaliyetlerini de kapsayabileceği ifade edilmiştir (bkz. *Vogt/Almanya*, § 60).

AİHM, çocukların savunmasızlığı ve etkilenebilirliğinin dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir (bkz. *Macaté*, § 205; *F.O./Hrvatistan*, § 58). Ancak AİHM, Yüksek Disiplin Komisyonu'nun başvuruçunun Öğretmenler Kanunu'nun 6/5. maddesi uyarınca öğrencilerinin ahlaki ve toplumsal tutumlarını şekillendirme görevini ihlal ettiğine hükmederken, başvuruçunun blog yoluyla öğrencilerle doğrudan etkileşim kurma ya da onların özel alanlarına müdahale etme amacıyla olmadığı yönündeki savunmasını dikkate almadığını belirtmektedir (benzer şekilde bkz. *Bayev ve Diğerleri*, § 80; karşılaştırınız *Vejdeland ve Diğerleri*, §§ 56 ve 57). Başvuruçunun blogunu okuyan öğrencilerin, erişimi yetişkinlerle sınırlı olan bir blogu kendi iradeleriyle ziyaret etmiş olması AİHM açısından önem arz etmektedir.

AİHM ayrıca, başvuruçunun bir kamu otoritesi ile bir birey arasındaki tarafsız bir hukuki ilişki çerçevesinde istihdam edildiğini vurgulamaktadır. Diğer bir deyişle, başvuruçunun bir dini okulda çalışmamakta ve din ya da etik dersi vermemektedir. Oysa bu tür bir statü, öğretmenin özel yaşamına ve yaşam tarzına da uzanabilecek tekil bir ahlak anlayışına sadakat yükümlülüğü doğurabilir (karşılaştırınız *Travaš*, §§ 97–98 ve *Ťimpán*, § 197). Başvuruçunun statüsü yalnızca Öğretmenler Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca “temel ahlaki ilkelere bağlı kalma” yükümlülüğünü içermektedir. Bu nedenle, yasal olarak faaliyet gösteren bir yetişkin blogu çerçevesinde cinselliğini ifade etmesini engelleyecek şekilde artırılmış bir sadakat yükümlülüğü getirilmesi, somut olayda makul görülmemektedir (karşılaştırınız *Fernández Martínez*, §85). Ayrıca AİHM, başvuruçunun blog faaliyetinin ulusal makamlar tarafından Öğretmenler Kanunu'nun 6/5. maddesi uyarınca “öğrencilerin ahlaki tutumlarını şekillendirme” yükümlülüğü temelinde mahkûm edildiğini hatırlatmaktadır.

AİHM başvuruçunun görevden alınmasının cinsel yönelimiyle ilgili olmadığını daha önce tespit etmiş olsa da blogun eşcinsel ilişkileri tasvir ettiğini ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri ile AB Temel Haklar Ajansı'nın Polonya'daki LGBTI bireylere yönelik toplumsal yaklaşımın olumsuz olduğunu rapor ettiğini göz ardı edemez. Bu nedenle AİHM, *Macaté* kararında Büyük Daire tarafından yapılan tespitlere atıf yapmayı önemli görmektedir (bkz. *Macaté*, §§ 210, 212–213 ve 215). Söz konusu karar, aynı cinsten kişilerin evliliğini konu alan bir kitabın dağıtımına getirilen sınırlamaları, bu tür ilişkilerin farklı cinsiyetli ilişkilerle özdeş görülmesinin engellenmesini ve bu tür bilgilendirmenin zararlı olarak nitelendirilmesini ele almaktadır.

Son olarak, başvuruçuya uygulanan disiplin cezasının ağırlığına ilişkin olarak AİHM, görevden almanın iki nedene dayandığını not eder: blog faaliyetleri ve yetkisiz bir üçüncü kişiyi okul gezisine dahil etmesi. Bu ceza, uygulanan kanundaki en ağır yaptırım olmasa da İl Valiliği disiplin müfettişinin önerdiği “uyarı ve ihtar” cezasından daha ağırdır. Süreç ilerledikçe, Bakanlık düzeyindeki disiplin müfettişi görevden almanın uygun olduğu kanaatine varmıştır. Son aşamada Yüksek Disiplin Komisyonu, başvuruçunun pişmanlık gösterdiğini ve öğretmenlik geçmişinin çok iyi

olduğunu göz önünde bulundurarak görevinin sonlandırılmasının orantılı olduğunu değerlendirmiştir. Bununla birlikte, başvurunun daha önce herhangi bir disiplin cezası bulunmadığı gerçeği dikkate alınmamıştır. Bu nedenle AİHM, ulusal makamların değerlendirmesine katılamamakta ve başvurucuya verilen cezanın izlenen meşru amaçlarla orantılı olmadığı kanaatine varmaktadır (benzer şekilde bkz. *Gülcü/Türkiye*, § 116).

Yukarıdaki değerlendirmelere göre AİHM, ulusal makamların başvurunun görevden alınması için “ilgili ve yeterli gerekçeler” sunmadığı sonucuna varmaktadır. Belirli bir takdir payı tanınsa dahi, başvurunun kişisel blog faaliyetinin, öğrencilerin ahlaki gelişimi açısından müdahalenin gerekliliğini haklı gösterecek düzeyde bir tehdit oluşturduğu söylenemez. Bu nedenle, ifade özgürlüğüne yönelik müdahale ne acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmekte ne de izlenen meşru amaçla orantılı bulunmaktadır. Dolayısıyla bu müdahale “demokratik bir toplumda gerekli” değildir.

Sonuç olarak, Sözleşme’nin 10. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

AİHM, bu sonuca ulaşılmış olması nedeniyle, Sözleşme’nin 14. maddesi ile 10. maddesinin birlikte uygulanması bakımından ayrıca incelenmesi gereken bir mesele bulunmadığını değerlendirmektedir (benzer şekilde bkz. *Association Ekin/Fransa*, § 65).

YARGIÇLAR WOJTYCZEK, PACZOLAY VE POLÁČKOVÁ’NIN ORTAK KARŞIOY GEREKÇESİ

Bu davada AİHS’nin 10. maddesinin ihlal edildiği yönündeki görüşe saygıyla katılmıyoruz.

Kanaatimizce, çoğunluğun olaya ilişkin değerlendirmesi hatalı olgusal tespitlere ve iç hukuk yollarının işleyişine dair sorunlu bir çözümlenmeye dayanmaktadır.

Çoğunluk, özellikle şu unsurların önemine vurgu yapmaktadır (bkz. kararın 90. paragrafı):

“Ancak AİHM, Yüksek Disiplin Komisyonu’nun başvurunun Öğretmenler Kanunu’nun 6/5. maddesi uyarınca öğrencilerinin ahlaki ve toplumsal tutumlarını şekillendirme görevini ihlal ettiğine hükmederken, başvurunun blog yoluyla öğrencilerle doğrudan etkileşim kurma ya da onların özel alanlarına müdahale etme amacıyla olmadığı yönündeki savunmasını dikkate almadığını not eder (benzer şekilde bkz. *Bayev ve Diğerleri*, § 80; karşılaştırınız *Vejdeland ve Diğerleri*, §§ 56 ve 57). Başvurunun blogunu okuyan öğrencilerin, erişimi yetişkinlerle sınırlı olan bir blogu kendi iradeleriyle ziyaret etmiş olması AİHM açısından önem arz etmektedir.”

Bu analiz doğruluğu bakımından tarafımızca kabul edilmemektedir. Blogun yalnızca yetişkinlere yönelik olduğu doğru değildir. Çünkü küçük yaştaki kişilerin erişimini önleyici etkili hiçbir mekanizma mevcut değildi. İç hukuk mercileri tarafından da tespit edildiği üzere, başvurunun blogu ve Facebook hesabı, çok

sayıda küçük yaştaki öğrencinin artan ilgisini çekmiş ve bu durum, öğrenciler arasında bir sohbet konusu haline gelmiştir. Böylece söz konusu küçük yaştaki bireyler, öğretmenleri tarafından yürütülen bir blogu aktif biçimde kontrol etmeye ve okumaya yöneltilmiştir. Bu ilgi, bazı öğrencilerin blog hakkında sosyal medya üzerinden yorum yapmasına da neden olmuş, bu da başvurucu ile öğrenciler arasında dolaylı bir etkileşim doğurmuştur. Başvurucu, en azından bazı öğrencilerine blogun içeriğini aktaran bir süreci bizzat başlatmıştır.

Çoğunluk ayrıca şu argümana da vurgu yapmıştır: “... [başvurucunun] faaliyetinin sürdüğü süre boyunca öğrenciler üzerinde herhangi bir olumsuz etkisinin olduğu ... ortaya konmamıştır”

Bizim görüşümüze göre, bireysel bir davada yürütülen disiplin soruşturması çerçevesinde, herhangi bir içeriğin öğrenciler üzerinde olumsuz etkisi olduğunu somut biçimde göstermek fiilen olanaksızdır. Bu bağlamda, günümüzde uluslararası düzeyde küçük yaştaki kişilerin müstehcen internet içeriklerine erişimlerinin etkili biçimde kısıtlanması yönünde artan bir eğilim olduğunu not etmek isteriz. Bu tür içeriklerin küçükler üzerinde olumsuz etki yarattığına ilişkin varsayım, bu tür içeriklere erişimin yasaklanmasını öngören yasama faaliyetlerinin altında yatan ve geniş ölçüde kabul gören bir kabuldür.

Gerçekten de kararın 86. paragrafında ifade edildiği üzere, ilgili disiplin süreci, ebeveynlerin çocuklarının ahlaki bütünlüğüne yönelik endişelerine dayalı olarak başlatılmış değildir. Ancak kanaatimizce, bu durum ebeveynlerin durumdan haberdar olmaları halinde hiçbirinin böyle bir endişe duymayacağı anlamına gelmemektedir. Büyük olasılıkla, disiplin süreci ilgili ebeveynler durumun farkına varmadan önce başlatılmıştır. Her halükarda disiplin sürecini başlatan idari makamlar, ebeveynlerin durumdan haberdar olmaları halinde çoğunun çocuklarının ahlaki bütünlüğü açısından kaygı duyacağını açık biçimde öngörmüştür.

Söz konusu blogda çok çeşitli içerik ve yorumlar bulunduğunu, ancak bunlardan bazılarının oldukça ağır argo ve kaba nitelikte olduğunu düşünmekteyiz. Çoğunluk bu yönü ele almamıştır. Bizim kanaatimize göre, bu durum, başvurucuya verilen disiplin yaptırımını haklı kılan en önemli unsurlardan biridir.

Çoğunluk kararın 81. paragrafında şu değerlendirmede bulunmaktadır (vurgu bize ait):

“AİHM, başvurucunun iç hukuk makamları önünde açıkça ifade özgürlüğü temelinde bir savunma sunmadığını, blog yazarlığını da “kınanması gereken bir davranış” olarak kabul ettiğini gözlemlemektedir. Ancak buna rağmen başvurucu, yetkililerin blog yazarlığını ahlaki yetersizlikle ilişkilendirmesini ve öğrencilerin etik eğitimi açısından tehdit olarak değerlendirmesini haksız bulmuş; uygulanan yaptırımın ise orantısız olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda AİHM, Disiplin Komisyonu’nun öğretmenlerin ifade özgürlüğüne sahip olmakla birlikte eğitimci rolleri gereği temkinli davranmaları gerektiğini belirttiğini not etmektedir. AİHM,

başvurucunun savunmasının çelişkili ve örtük niteliğine rağmen, hakkında yürütülen disiplin sürecinin ifade özgürlüğü kapsamındaki faaliyetleri nedeniyle başlatıldığını ve uygulanan cezanın bu faaliyetler nedeniyle verildiğini değerlendirmektedir (benzer şekilde bkz. *Müdür Duman/Türkiye*, § 30)”

Bu değerlendirmeye genel olarak katılıyoruz.

Ayrıca, ihlal tespiti büyük ölçüde, iç hukuk mercilerinin belirli meseleleri ele almadığı ve bazı argümanları değerlendirmede varsayımına dayandırılmıştır. Bu bağlamda, disiplin kurulları ve özellikle İstinaf Mahkemesi'nin tarafların ileri sürdüğü argümanlara odaklandığını gözlemliyoruz. Başvurucu blog yazmanın yanlış bir davranış olduğunu kabul ettiğinden, meslek etiğinin ihlali ve ifadenin ölçüsüzlüğü hususları taraflar arasında çekişmeli olmaktan çıkmıştır. Başvurucu sunumlarında yalnızca yaptırımın ağırlığına odaklanmıştır. Böyle bir bağlamda, disiplin mercilerinin, çoğunlukça belirtilen tüm hususlara kendiliğinden değinmesi gerekmezdi. Çoğunluğun yaklaşımı, tarafların ileri sürmediği hususlara iç hukuk temyiz mercilerinin re'sen değinmesini zorunlu gören zımni bir varsayıma dayalı olup, iç hukuk yollarına yönelik haksız bir müdahale niteliğindedir.

Çoğunluğun, başvurucunun görevden alınmasına ilişkin tedbirin meşru bir amaç taşıyıp taşımadığına dair bir değerlendirmede bulunmaktan kaçındığını not ediyoruz. Bizim görüşümüze göre, söz konusu disiplin yaptırımı, başkalarının haklarını koruma, yani küçük yaştaki bireyleri ve ebeveynlerin dini ya da felsefi inançları doğrultusunda eğitim sağlama hakkını koruma gibi meşru amaçlar taşımaktadır. Aynı zamanda, kamu düzenini – öğretmenlik mesleği ve okul otoritesini – korumaya da hizmet etmektedir.

Çoğunluk kararın 94. paragrafında, “iç hukuk mercilerinin başvurucunun görevden alınmasına ilişkin ‘ilgili ve yeterli gerekçeler’ sunmadığını” belirtmektedir. Bu görüşe saygıyla katılmıyoruz. Yetkili makamlarca sunulan gerekçeler açıkça ilgiliydi ve kanaatimizce aynı zamanda yeterliydi.

Çoğunluk, yaptırımın ağırlığını değerlendirirken şu ifadeye yer vermiştir ki, bu görüşe biz de katılıyoruz:

“... AİHM, bu nedenle, söz konusu disiplin yaptırımının başvurucunun uzun vadeli mesleki yaşam kurma ve sürdürme imkanlarını, sonuç odaklı yaklaşım kapsamında gerekli eşğin ötesinde etkilemediği kanaatindedir... Başvurucunun kişisel algısı ile objektif koşulları karşılaştırıldığında ve dosyadaki kanıtlara dayanarak görevden alma yaptırımının maddi ve manevi etkileri değerlendirildiğinde, başvurucunun özel yaşamı üzerindeki etkilerin AİHS'nin 8. maddesi uyarınca bir mesele oluşturacak düzeyde ‘ciddiyet eşğini’ aşmadığı sonucuna varılmıştır.”

Bizim görüşümüze göre, AİHS'nin 8. maddesi bu davada uygulama alanı bulmamaktadır. Ancak, AİHS'nin 10. maddesi kapsam dahilindedir. Bununla birlikte, yaptırımın başvurucunun yaşamı üzerindeki sınırlı etkisi dikkate alındığında, ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin orantısız olduğunu söylemek mümkün değildir.

Çoğunluk kararın 92. paragrafında şu ifadeye yer vermiştir:

“Buna ek olarak, AİHM başvurusunun görevden alınmasının asıl nedeninin cinsel yönelimi olmadığını tespit etmiş olsa da blogda eşcinsel ilişkilere yer verilmiş olmasını göz ardı edemez...”

Bu argümanı doğru anlıyorsak, başvuru blogda heteroseksüel ilişkilere söz etmiş olsaydı, davanın sonucu farklı olabilirdi. Ayrıca belirtmek gerekir ki, başvurusunun yayımladığı içerik esasen aynı cinsten kişiler arasındaki ilişkilerin farklı cinsten kişiler arasındaki ilişkilerle eşit düzeyde olduğunu savunmayı amaçlamamaktadır.

Son olarak, Protokol No. 15 ile değiştirilen şekliyle AİHS'nin Başlangıç kısmında şu husus vurgulanmaktadır:

“...Sözleşmeciler, yerindelik ilkesi uyarınca, AİHS ve ek protokollerinde tanımlanan hak ve özgürlüklerin korunmasında birincil sorumluluğa sahiptir ve bu sorumluluğu yerine getirirken belli bir takdir payına sahiptirler. Ancak bu durum, AİHS çerçevesinde oluşturulmuş olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin denetim yetkisine tabidir.”

Çoğunluk, davayı sanki bir yüksek derece iç hukuk mahkemesiymişçesine yeniden değerlendirmiştir; bu durum, AİHS sisteminin yerindelik ilkesini zayıflatmaktadır. Başvurucunun blogunda yayımlanan bazı içeriklerin kaba niteliği ve bazı küçük yaşta öğrencilerin bu içeriğe aktif biçimde ulaşmış olmaları dikkate alındığında, Avrupa genelinde pek çok birey ve özellikle okul çağındaki çocukların ebeveynleri açısından bu davada AİHS'nin 10. maddesinin ihlal edildiği yönündeki bulgu endişe verici bulunacaktır.

